

Romano džaniben

časopis romistických studií | 2 | 2015

Milena Hübschmannová, rok 2003 | Foto: Antonín Hübschmann

Vzpomínání na Milenu Hübschmannovou

U příležitosti 10 let od úmrtí Mileny Hübschmannové (10.6.1933 , † 8.9.2005) jsme v minulém čísle otiskli autentické vzpomínky v romštině (vzpomínal pan Štefan Tišer). V tomto čísle přinášíme ještě dvě další: v českém a slovenském jazyce. Jsme velice potěšeni, že nám svou vzpomínku zaslala dcera Mileny Hübschmannové, Tereza Hrabovská, a také paní Agnes Horváthová z Bratislavy, dříve známá romská novinářka, nyní především zakladatelka a ředitelka organizace Romano kher – Rómsky dom.*

Máma máma

Bytem voní káva a já mám do vašeho časopisu něco napsat o romistce, paní doktorce Mileně Hübschmannové, mojí mamince.

Ale kde začít.

Bytem voněla káva a ozýval se klapot psacího stroje, když jsem se vracela domů, ze školy nebo odjinud.

Tak si maminku pamatuji, v pracovně za staříčkým Konsulem. Imponovalo mi to.

Zase nevím, jak dál, mám psát o tom, jak velmi jako dítě věřila v Boha a po válce zase komunistům, jako tehdy mnozí mladí lidé, jak budovala opravdově a nadšeně socialismus zadarmo 14 hodin denně na brigádách, protože přece, když skončila válka, tak svět bude lepší a spravedlivější.

Nebo mám psát o Rakúsích, o romské školce, kde jsme chodili všichni, včetně paní ředitelky, čůrat na plechový kýbl, a protože nebyly v autech předepsané pásy ani dětské sedačky, tak bývalo maminčino embéčko po střechu narvané dětmi z osady. Jeli jsme se třeba koupat nebo jen tak kilometr dva, aby se nadšené děti povozily v autě.

Taky vzpomínám na impulsivního Rudu Dzurka a na nádherné chvíle strávené ve Skalici u České Lípy, v domě, kde bydlel se svou rodinou, na večery u ohně, na vyprávění romských pohádek, na to, jak jsem si hrála s jeho neteřemi a synovci. Na Rudovy krásné, zvláštní korálkové obrazy. Ruda si posadil na basu malou neteřinku, smál se a hrál, máma natáčela.

Maminka ostatně na magnetofon Uher natáčela téměř vždy a všude, tedy když byla na návštěvě u svých romských přátel, pohádky, písničky, vyprávění smyšlená i ze života.

Milena ráda řídila auto, když jsme někam jeli celá rodina, maminka s tatínkem zpívali kánony, to bylo moc hezké. Když jsem se zmínila o tatínkovi, nemohu

nevzpomenout v souvislosti s mamčinou prací na několik věcí. Aby mamince na jazykové škole v sedmdesátých letech bylo umožněno učit romštinu, přihlásil se i tatínek, tím dovršil kýžený počet žáků a kurzy mohly začít. Ale tatínek, režisér tehdejšího Československého rozhlasu, natočil ve spolupráci se svou životní družkou také několik pořadů. Například – s panem Josefem Somrem, paní Ivou Janžurovou, paní Hanou Maciuchovou a jinými skvělými herci – moji milovanou rozhlasovou hru „Žužika“, na motivy povídky Eleny Lackové. Moji rodiče spolupracovali i na jiných zajímavých pořadech.

Milena H. je opravdu široké téma na román. V časopise ale musí být autor článku stručnější. Myslím, že pár vzpomínek na vzácného, laskavého, tolerantního, hluboce lidského a ke všem tvorům Božím vstřícného člověka si ještě mohou dovolit.

Když maminka pracovala v rozhlase, měla za úkol udělat reportáž o mosteckém dolu. Nespokojila se s několika rozhovory s horníky a s personálem ale přímo v hnědouhelném dole pracovala, napsala čtivou útlou knížečku „Spokojení lidé“, ve které vtipně popisuje zkušenosti z této práce v Mostu.

V padesáti letech se nadchla pro jógu, stala se duchovní žákyní Paramhans swámí Mahéšvaránandy, přestala pít alkohol a jíst maso, začala vařit zvláštní pokrmy. Vždycky vařila netradiční jídla s neobvyklými názvy, byly většinou chutné a nyní byly navíc vegetariánské.

A protože byla také velmi obětavá a skvěle mluvila mnoha cizími jazyky, nezištně (zadarmo) tlumočila svému duchovnímu mistrovi na mnoha seminářích.

Moje drahá zlatá maminka mne nenaučila nic o domácnosti, ani plést nebo šít, do praktického života mne nevybavila žádnými takzvaně „ženskými“ dovednostmi. Konec konců, existují různé příručky, babičky, kamarádky, kuchařky a kurzy. Ale předala mi zásadní věci, které se nikdo v žádném kurzu nenaučí. Měli s tátou obrovskou knihovnu s beletrií, odbornou literaturou, s náboženskými i filosofickými texty, mohla jsem číst kdykoli a cokoli, maminka mi věnovala cennost nad poklady světa, svůj čas, rodiče mne brali na výlety, na výstavy a do divadel. Máma mi vštípila úctu ke všemu živému, smysl pro rodinu, dala mi jedinečnou možnost volby, nekritizovala mé rozhodnutí, ať bylo jakékoli, respektovala ho, jistě, vyjádřila se k věci a podpořila mne.

Jsem ráda, že se alespoň občas stýkám s některými jejími bývalými studenty, a vím, že by na ně byla hrdá a byla by potěšená tím, kam směřují jejich kroky.

Tereza Hrabovská

Milena Hübschmannová bola len jedna

S Milenou Hübschmannovou som sa stretla viackrát, ale najviac mi utkvelo v pamäti stretnutie pri ktorom sme sedeli v kaviarni ešte s ďalšími Rómami zo Slovenska. Na každého, koho poznala, sa úprimne pýtala, bola zvedavá na projekty, ktoré sa realizovali, na publikácie, ktoré sa chystali. Niekoľkokrát v ten večer povedala „No jo, tak to mělo být“. Priznám sa, že vtedy som ju až tak dobre nechápala. Nemohla som si nevšimnúť, že keď o komkoľvek bola reč, o nikom sa nevyslovila nadradene, nikoho nekritizovala... Nechápala som, kde berie toľko optimizmu a energie. Veď čokoľvek sa dialo na Slovensku, všetci sa obracali na ňu a posielali jej svoje projekty, svoje texty, svoje návrhy a chceli počuť jej názor. Stretávala sa s Rómami z rôznych sociálnych skupín a ku všetkým sa správala s rovnakou úctou a oni to cítili a nesmierne si to vážili. Ľudia z majority tento jej postoj vnímali a uvedomovali si, že to nie je póza, ale skutočný vzťah k ľuďom. Rómovia sa k nej správali ako ku svojej mame. Bola v ich očiach múdra, láskavá, nenahraditeľná. Ak existujú ľudia, ktorí sú legendou ešte za svojho života, tak Milena bola jednou z nich. Rómovia o nej hovorili ako o svätici a nadovšetko ju milovali.

Radu Rómov motivovala k napísaniu svojich spomienok alebo zapísaniu spomienok svojich príbuzných alebo známych, ktoré s ich odchodom už nikto neoživí a ostanú zabudnuté. Dnes, po rokoch jej odchodu, stretávam v mojej práci dva druhy ľudí. Prví, ktorí poznali Milenu osobne a sú na to hrdí. Ďalší, ktorí sú mladší a poznajú ju len z počutia alebo podľa jej tvorby, a je im to veľmi ľúto, že ju nezažili. Mrzí ich, že nemohli byť v spoločnosti ženy, o ktorej každý rozpráva, aká bola jedinečná.

Keď prišla na Slovensko smutná správa o tragickej nehode v Juhoafrickej republike, ktorú neprežila, priznám sa, prvé, čo mi napadlo bolo, že by povedala „No jo, tak to mělo být“. Opustila tento svet medzi svojimi priateľmi, spriaznenými dušami, v prostredí, kde sa hovorilo v prvom rade o duchovne. Od tých čias ma stretli rôzne udalosti. Aj veľmi smutné, a ak chcem obmedziť bolesti, ktoré po týchto ranách ešte stále mám, tak si pomyslím na Milenu, že by povedala: „No vždyť to tak mělo být.“

*Agnes Horváthová
Romano kher – Rómsky dom*

Milena Hübschmannová s několika svými bývalými žáky z mateřské školy v Rakúsích. Rakúsy, 10. 5. 2003
| Foto: Antonín Hübschmann

Komentář fotografa: „Nezapomenutelný zážitek. S Milenou jsme jeli (už nevím kam), v protisměru traktor s touto skupinou lidí. Milena zastavila auto uprostřed silnice a šla se s nimi bavit. Chvilí jsem se ji snažil přimět k tomu, aby zajela na okraj, ale naprosto bez výsledku. Radovala se, že potkala své bývalé žáky.“